

Oponentský posudek diplomové práce Marka Halléra: Regionální diferenciacce úrovně lidského kapitálu a jeho význam pro regionální rozvoj v ČR

Předložená diplomová práce má 90 stran, z toho vlastního textu je 74. Práce má dále 9 stran grafických a textových příloh a 7 stran literatury včetně zdrojů dat. Seznam literatury je rozsáhlý, autor vhodně vybral kvalitní vědecké publikace týkající se dané problematiky. Autor navíc vychází z několika diplomových prací, zpracovaných na KSGRR, což hodnotím velmi pozitivně. Po jazykové stránce je třeba konstatovat, že se v práci bohužel objevují pravopisné chyby.

Téma lidských zdrojů a lidského kapitálu je velmi často zmiňované, ale existuje pouze omezené množství empirických studií, o které by se mohl autor opřít. Hlavním cílem práce je analýza čtyř proměnných: lidského kapitálu, podnikatelské aktivity, ekonomického potenciálu a sociálního kapitálu. Autor se tyto ukazatele definuje, vytváří metodologii pro jejich hodnocení a následně provádí analýzu regionální diferenciacce jednotlivých charakteristik. Zároveň se také snaží o nalezení vztahu mezi nimi. Práce je logicky strukturovaná od teorie přes metodiku až po empirickou část.

Teoretický rámec je formulován logicky a uceleně, i přes značnou roztržitost a těžkou uchopitelnost problematiky lidských zdrojů. Velice zajímavá je snaha o propojení neoklasických (neoliberálních) a institucionálních přístupů, tedy teorie lidského kapitálu s institucionálními teoriemi regionálního rozvoje. V této souvislosti je ale nutné poznamenat, že v dalších částech teoretického rámce, autor není dostatečně důsledný v jasném oddělování těchto velmi odlišných přístupů, a to zejména v případě konceptu sociálního kapitálu. Pro svoji práci autor zvolil definici sociálního kapitálu od Fukuyamy. Domnívám se, že se zvolením této definice přiklonil k neoliberálnímu přístupu k této problematice. Neoliberální přístupy ale od základu nepřipouštějí, že by nějaké instituce („struktury“) mohly ovlivňovat chování jednotlivce. Proto podle mého názoru Fukuyama nepovažuje „instituce za sociální kapitál, ale spíše jako důsledek existence sociálního kapitálu“ (str. 10) na úrovni jednotlivců. Zvolený přístup Fukuyamy nepovažuji za špatnou volbu. Domnívám se ale, že je to koncept zcela jiný, než nabízí přístupy institucionální, se kterými jej autor bez jasného rozlišení srovnává (Putnam). V institucionálních směrech je totiž existence a vliv institucí (v nejširším slova smyslu) na jednotlivce základní předpoklad. Je ale zřejmé, že následování definice Fukuyamy také umožňuje mnohem lépe sociální kapitál měřit. Měřit institucionálně pojatý sociální kapitál je naopak velmi těžké až nemožné, zde by bylo nutné zvolit kvalitativní přístup.

V teoretické části autor uvádí některá obecná tvrzení, která nejsou podložena odkazem na konkrétní zdroje (zejména str. 25.). To bohužel snižuje hodnotu uvedených tvrzení.

Následující metodologická část je pouze obecná. Vlastní podrobné metodické postupy jsou uvedeny až v analytické části u jednotlivých sledovaných ukazatelů, což považuji za logickou volbu. Zde je třeba vyzdvihnout fakt, že se autor při konstruování metodologie výrazně opírá o teoretický rámec. To přispívá k celkové vnitřní konzistenci a logickému seskupení práce. Jedním z hlavních cílů práce je konstrukce čtyř agregátních ukazatelů: indexu lidského kapitálu, indexu podnikatelské aktivity, indexu ekonomického potenciálu a indexu sociálního kapitálu. K představeným indexům mám pouze jednu dílčí připomínku. Týká konstrukce indexu lidského kapitálu, a to zahrnutí ekonomického agregátu. Domnívám se, že se tím index stává příliš komplexní a špatně interpretovatelný. Navíc předpoklad, že ekonomická úroveň ovlivňuje podmínky pro vzdělávání, platí spíše na národní než regionální úrovni. Považuji proto za vhodnější použít ukazatel HDP odděleně.

V úvodu práce autor vymezil hlavní hypotézy, na které v závěru úspěšně odpovídá. Ze stanovených hypotéz se nepotvrdila pouze hypotéza o vztahu mezi lidským a sociálním kapitálem. Zde je možné se ptát, zda bylo vhodné mezi těmito charakteristikami hledat vzájemný vztah. Domnívám se totiž, že sociální kapitál jak v neoliberálním tak v institucionálním pojetí není nezbytnou podmínkou pro vlastní tvorbu lidského kapitálu, ovlivňuje však jeho efektivitu (př. vědec, který neumí spolupracovat versus vědec, který umí).

I přes výše uvedené nedostatky hodnotím práci velmi kladně. Zejména proto, že je první skutečně empirickou studií v České republice, která se snaží na základě poznatků z dostupné literatury zkonstruovat ukazatele, které by postihly aspekty spojené s lidským kapitálem a jeho vznikem. Navíc je třeba opět zdůraznit, že orientace v problematice lidských zdrojů je díky její velké roztržitosti a obtížné uchopitelnosti velmi nesnadná. Hlavní přínos práce spočívá v konstrukci několika ukazatelů. Ačkoli je možné s některými zvolenými metodologickými postupy polemizovat, práce představuje dobrý základní stavební kámen pro další výzkumy v této oblasti. Práce navíc nabízí zajímavou platformu pro diskusi o možnostech propojení institucionálních přístupů s přístupy neoliberálními (neoklasickými). Autor práci zpracoval pečlivě, prokázal schopnost orientovat se v odborné literatuře a dalších zdrojích a vhodně využívá statistických metod.

Marek Hallér předložil k obhajobě velice zajímavou diplomovou práci, kterou hodnotím na Práci jednoznačně doporučuji k obhajobě.

V Praze, dne 26.5.2006
Mgr. Libuše Kočvarová

